

УДК 725.85, 724.89

ОРГАНІЗАЦІЯ КОМПЛЕКСУ З ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ВИДІВ СПОРТУ: АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Єсіпчук А. О.¹, маг.; Мерилова І. О.², к. арх., доц.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

yesiphuk.arch@gmail.com; merylova.iryna@pdaba.edu.ua

Постановка проблеми. Спорт стає все більш вагомим складовим людського життя. Серед стрімко набуваючих популярності напрямків спорту є екстремальний спорт. Однак існуючі стандарти та правила будівництва спортивних залів, комплексів та споруд не відповідають сучасним потребам користувачів, у тому числі прихильників екстремальних видів спорту. Для поліпшення умов використання, а в деяких випадках перегляду підходів до процесу, необхідно вирішити низку проблем, що виникають через відсутність відповідних норм проектування комплексів з екстремального спорту.

Мета дослідження. Дослідити архітектурно-планувальні особливості проектування спортивних комплексів з екстремальною функцією.

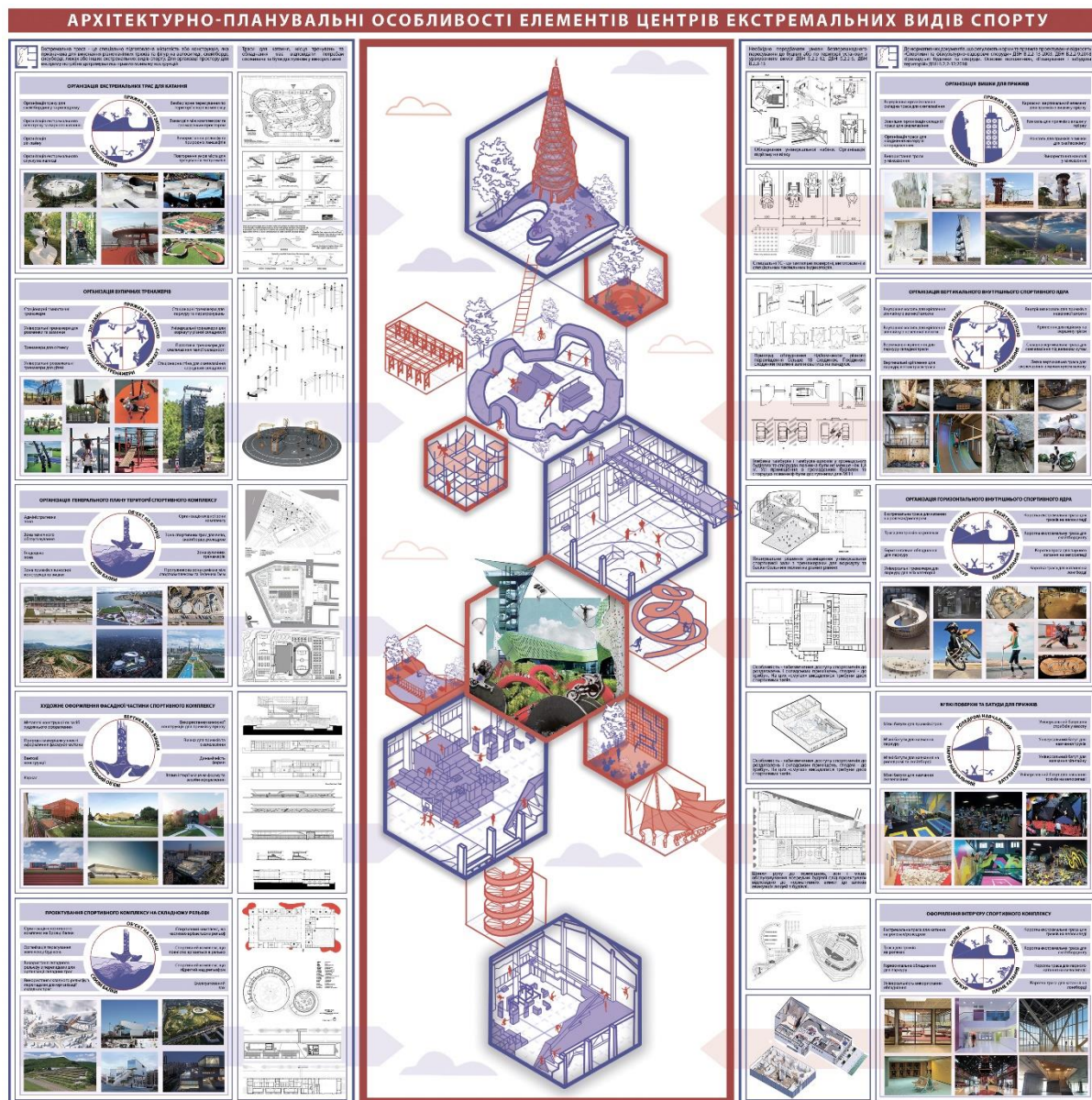
Результати досліджень. Через активний розвиток галузі спорту, нормативна база стає застарілою та не відповідає вимогам сучасного споживача. Для вирішення проблем є необхідним дослідити та розглянути екстремальні види спорту та їх особливості, що впливають на архітектурно-планувальну організацію спортивного закладу. Наразі не існує нормативних параметрів для організації екстремального універсального спортивного ядра з інклюзивною складовою у тому числі. Тому, актуально розглянути універсальні підходи до організації як інклюзії, так і екстриму у спортивному просторі.

Екстремальний спорт (пригодницькі види спорту) - діяльність, пов'язана з високим ступенем ризику. Ці види діяльності часто включають швидкість, висоту, високий рівень фізичних навантажень і вузькоспеціалізоване спорядження. Екстремальний туризм перетинається з екстремальним спортом; вони розділяють головну привабливість, «прилив адреналіну», викликаний елементом ризику, і розрізняються, в основному, ступенем залученості та професіоналізму [3]. Точного визначення екстремального спорту не існує, як і точної класифікації, конкретної різниці між спортом та екстримом. Спорт – де учасник/команда має набутти майстерності та необхідної фізичної підготовки для подолання перешкод. Екстрим – де учасник, невдало виконавши трюк, може отримати значний ризик для здоров'я або життя. Так, відмінністю між цими значеннями є кількість гравців: спорт – це учасник або команда, а екстрим – один учасник, який розраховує лише на свої сили та випадок. Статистично, екстремальний спорт займає 20-ту сходинку серед двадцятки популярних видів спорту, в 1,2 %, а деякі його конкретні галузі, такі як ролер спорт (2,0 %), скелелазіння (2,6 %) та велосипедний спорт (6,4 %) займають лідируючі сходинки серед вподобань користувачів [2].

Умови для заняття спортом та екстримом мають свою специфіку. До нормативних документів, що регулюють норми та правила проектування відносять «Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди» ДБН В.2.2-13-2003, ДБН В.2.2-9:2018 «Громадські будинки та споруди. Основні положення», «Планування і забудова територій» ДБН Б.2.2-12:2018. Однак, нормативних положень до нових екстремальних галузей спорту або вказано абстрактно, або взагалі не відзначено. Є певні дослідження з проблем формування фізкультурно-спортивних зон: відповідності сучасним містобудівним нормам та архітектурно-планувальним вимогам, проблему нестачі вільних просторів

для формування спортивного ядра, проблему планування та розширення існуючих фізкультурно-спортивних зон в умовах інтенсивної міської забудови [1, с. 136].

Досліджуючи спортивні комплекси, слід відмітити, що у переважній більшості вони будуються 1–3-поверховими та займають значну частину територій, що є неефективним при щільній міській забудові або на складному рельєфі. Наразі, такі спортивні простори є не універсальними та неергономічними у плані використання. Спортивне приміщення за розрахунками складає 1–1,2 м² на 1 відвідувача [1].

Рис. Архітектурно-планувальні особливості елементів центрів екстремальних видів спорту

Для організації спортивного ядра спортсменам зі скелелазіння, скайволкінгу та зіп-лайну необхідно враховувати траси з різною складністю, тренажери для різного рівня підготовки спортсмена та спеціальне обладнання для страхування спортсмена. Стационарні траси з різною складністю мають виконуватись зі спеціальних конструкцій, що імітують умови проходження реальних трас. Деякі з трас повинні мати відповідний кут нахилу конструкцій, відповідно до складності проходження. Висота

конструкцій та кількість елементів, що наповнюють трасу, мають регулюватися в залежності від складності проходження випробувань. Спортсмени на роликах, велосипедах, скейтах та лонгбордах використовують спеціальне обладнання: рампи (footlights) (міні-рампи, напів-рампи, мега-рампи) – це схил, який часто робиться з вигином, та дозволяє рейдерам та скейтерам отримати пришвидшення перед трюком, а сам трюк виконати у повітрі; кікери (kicker) – це великі рампи, які мають форму кута, та дозволяють робити відскок у повітрі; боули (bowl) – це глибокі, часто круглі або овальні ями, що мають переходи у стіни різної висоти, які дозволяють робити вертикальні та горизонтальні трюки райдерам; банки (bank) – нахилені поверхні, які мають форму трикутника або клина, що дозволяють набирати швидкості, виконувати повороти і стрибки на вершинах; рейли (rail) – це металеві конструкції, що нагадують поручні, та дозволяють скейтерам «котитись» по поверхні, виконуючи грідні-трюки (рис.). Для організації таких зон на ділянці зі складним рельєфом та складними гірничо-геологічними умовами, згідно з нормативам, допускається розміщення фізкультурно-спортивних майданчиків на відокремленій ділянці у відриві до 500 м від основної спортивної зони» [1, с. 136]. Для інклюзивних спортсменів мають бути передбачені відповідні кріплення для підтримки та без обмеження можливостей. Для вирішення проблем, пов'язаних з особливостями організації спортивного ядра, потрібно дослідити особливості кожного спортивного напрямлення, що включає в себе долю екстриму (рис.).

Висновок. Для вирішення проблеми проектування сучасного спорткомплексу з екстремальними видами спорту потрібно створювати універсальні простори, що зможуть задовільнити потреби користувачів та зможуть легко адаптуватись під запити сучасного спорту з долею екстриму та інклюзії. Враховуючи місцевість проектування, необхідно використовувати компактні архітектурно-планувальні рішення, що зменшать відсоток використаної території (терасування, вертикальне проектування, поєднання з громадськими просторами).

Список використаних джерел

1. Ковальський Л., Мерилова І., Кравцов Д. Досвід та проблеми формування фізкультурно-спортивних зон навчальних закладів. *Вісник ПДАБА*. № 3. 2017. С. 135–141.
2. Extreme sport – definition. Extreme sports feature a combination of speed, height, danger and spectacular stunts. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Extreme_sport#cite_note-Websters-1 (дата звернення: 10.04 2024).
3. Sagert K. *Encyclopedia of Extreme Sports*. ABC-CLIO, 2008. 312 с.
4. Vyhlídková veža Kvetnica. URL: <https://www.archinfo.sk/sutaze/vyhodnotene-archiv/vyhliadkova-veza-kvetnica-vsetky-sutazne-navrhy.html> (дата звернення: 10.04 2024).